Til: Noregs vassdrags- og energidirektorat NVE

NVE-saknr.: 201913014 og 202320330

Tilvising: NVE sitt høyringsbrev, ref. 202320330-221

Gjeld: Revisjonsdokument for RSK DA og høyring av justert søknad om nye kraftverk

Dato: 17. september 2026

Avsendar: Helleik Rabbe

Innspel til revisjonsdokument og justert søknad for RSK DA

Del 1 av 2 Overordna rettslege og miljømessige merknader

Hovudbodskap. NVE må behandla den justerte søknaden og vilkårsrevisjonen samla og kan ikkje godta ei uendra vidareføring av gamle konsesjonsvilkår. Kommunestyrevedtaket, dagens miljøkrav og grunneigarane sine rettar må svarast konkret ut før det blir gitt løyve.

1 Om todelinga og bakgrunn

Dette innspelet er delt i to dokument som må lesast og behandlast samla. Dette dokumentet viser uttrykkeleg til den andre delen. Begge delane gjeld NVE-saknr. 201913014 og 202320330 og NVE sitt høyringsbrev, ref. 202320330-221.

Innspelet gjeld særleg Røldal 2 pumpekraftverk og følgjene for Valdalen, Votna og Røldalsvatnet etter at Novle 2 er teke ut av planen. Endringane kan gje ein annan driftsmåte og andre verknader enn dei som tidlegare låg til grunn. Det må difor gå tydeleg fram kva som er endra, kva nye konsekvensar endringane får, og kva avbøtande tiltak som skal vera bindande vilkår.

Del 2 av innspelet inneheld dei konkrete konsekvensane og tekniske krava knytte til vasstandsendringar, tryggleik, Valdalen, villrein, pumpekraft, tunnelmassar og andre lokale verknader.

2 Samrøystes vedtak i Ullensvang kommunestyre

Ullensvang kommunestyre vedtok 23. juni 2021, i sak 083/21, framlegget frå ordføraren samrøystes. Vedtaket hadde overskrifta «Protest mot regjeringa og Stortinget si handsaming av Røldal–Suldal kraft (RSK)» og lyder:

1. Staten må sikra kommunane Suldal og Ullensvang det dei gjennom vasskrafta si historie/samfunnskontrakten er lova.

2. Staten må sikra at kommunane blir tilkjent ein rettferdig andel av den store verdiskapinga RSK representerer.

3. Staten må sikra at nokon av dei store naturinngrepa som tida for lengst har løpt frå, og som i dag framstår heilt uakseptable, vert fjerna.

4. Staten må sikra at ny konsesjon for RSK vert basert på moderne berekraftige miljø- og naturomsyn.

5. Staten må sikra at regulering av vassdraga vert redusert.

6. Kommunen krev at reguleringa av Røldalsvatnet vert vesentleg lågare enn 17 meter.

7. Kommunen krev at reguleringa av Valdalsvatnet vert vesentleg lågare enn 80 meter.

8. Kommunen krev at manøvreringsregimet vert oppdatert til moderne natur- og miljøkrav, slik at erosjonsskadar vert reduserte.

9. Staten må påleggja regulanten å leggja til rette for sikker vinterferdsel, slik at lokalbefolkning og oppsitjarar kan nytta Valdalen som føresett.

10. Staten må påleggja regulanten å ta fullt ansvar for Valdalsvegen. Kommunen overtok dette ansvaret i 1968 under føresetnad av heimfall, og vart av den grunn berre tilkjent ei eingongsutbetaling på 100 000 kroner. Denne uretten må rettast opp.

11. Ullensvang kommunestyre ber regjeringa omgjera konsesjonsvedtaket og leggja inn nye vilkår i tråd med punkta ovanfor.

Vedtaket er eit klart uttrykk for kommunen sitt samla syn på kva staten og konsesjonsstyresmaktene må sikra. Den justerte søknaden må prøvast mot alle dei 11 punkta. NVE må i innstillinga si gjera greie for korleis kvart punkt er vurdert, og kva konkrete vilkår eller tiltak som følgjer opp vedtaket.

3 Krav om samla og oppdatert konsekvensvurdering

NVE må sjå utbyggingssøknaden og vilkårsrevisjonen i samanheng. Tiltaka grip inn i eit vassdrag som alt er sterkt regulert, og vurderinga kan ikkje avgrensast til den tekniske skilnaden mellom den opphavlege og den justerte utbyggingsplanen. Samla belastning frå eksisterande regulering, nye kraftverk, auka effektkøyring og framtidige klimaendringar må vurderast under eitt.

- NVE må krevja oppdaterte konsekvensutgreiingar baserte på den faktiske justerte utbyggingsløysinga.
- Utgreiingane må visa samla verknad av eksisterande og planlagd drift i heile vassdraget.
- Nye opplysningar og berekningar må leggjast ut på høyring før endeleg vedtak.

Registrering og konkret svar på innspela

Det er ikkje tilstrekkeleg at NVE berre opplyser kor mange innspel som er komne inn. Det må gå fram kven som har gitt dei ulike innspela, kva dei viktigaste merknadene gjeld, korleis NVE har vurdert dei, og kva følgjer dei får for saka.

Dersom mange har gitt tilnærma like innspel, kan desse samanfattast. Når eit særskilt spørsmål berre er reist av ein eller to grunneigarar, må innspelet likevel identifiserast og svarast konkret ut. Elles kan viktige lokale opplysningar forsvinna i ei generell oppsummering.

Det er også halde møte der grunneigarar har gitt munnlege opplysningar og reist viktige spørsmål, utan at det etter det me kjenner til er skrive referat eller sendt ut ei oppsummering. Når slike opplysningar kan ha betydning for avgjerda, må dei registrerast som ein del av saksgrunnlaget. Det kan ikkje vera slik at grunneigarane må ta opp dei same spørsmåla fleire gonger, først i møte og deretter skriftleg, utan å få eit konkret svar.

Eg krev at NVE lagar ei offentleg innspelsmatrise som viser:

- namn på innsendaren eller kva part innspelet kjem frå;
- dato og dokumentreferanse;
- dei viktigaste spørsmåla og krava i innspelet;
- kva sak og del av prosessen innspelet blir behandla i;

- NVE si konkrete vurdering;
- om innspelet blir teke til følgje, delvis teke til følgje eller avslått, med grunngjeving og heimel dersom det ikkje blir teke til følgje.

NVE må senda høyringsoppsummeringa og den endelege avgjerda til dei som har gitt innspel og opplyst kontaktinformasjon. Dette er særleg viktig for dei direkte råka grunneigarane.

Denne merknaden og NVE si vidare behandling må knytast til begge hovudsakene og til det aktuelle høyringsbrevet: NVE-sak nr. 201913014 og 202320330, med tilvising til NVE sitt høyringsbrev, ref. 202320330-221.

4 Valdalen og nye miljøvilkår

Når Novle 2 er teke ut, må ikkje Valdalen bli ståande utan reelle miljøforbetringar. Gjeldande regulering og framtidig drift må vurderast opp mot dagens kunnskap, klima og krav til naturmiljø, landskap, trygg ferdsel og lokal bruk. Vilkårsrevisjonen må nyttast til å fastsetja målbare og bindande tiltak, med fristar og kontroll.

Det er alvorleg dersom Hydro og Lyse i praksis får halda fram på vilkåra i den gamle konsesjonen utan reelle endringar, samstundes som det blir søkt om nye anlegg og eit meir fleksibelt og intensivt driftsregime. Ei vilkårsrevisjon skal nettopp gi høve til å retta opp miljøskadar og ulemper frå eldre reguleringar på grunnlag av dagens kunnskap og samfunnsomsyn.

NVE må vurdera dette i lys av vassforskrifta, dei godkjende vassforvaltningsplanane og Noreg sine plikter til å verna og betra vassmiljøet. Det må gjerast ei konkret vurdering av mellom anna minstevassføring, magasinrestriksjonar, sesongtilpassa vasstandar, landskap, friluftsliv og lokal verdiskaping. Røldal–Suldal kan ikkje behandlast som om moderne miljøkrav ikkje gjeld.

Vilkårsrevisjonen for Eidfjord Nord viser at det er mogleg å stilla nye og moderne miljøkrav i eit stort og viktig kraftsystem. NVE tilrådde mellom anna minstevassføring gjennom året i delar av Sima og endringar til beste for laks og sjøaure, samstundes som Vøringsfossen skulle oppretthaldast som eit tydeleg landskapselement. Det berekna produksjonstapet var om lag 9 GWh, under 0,3 prosent av årsproduksjonen. Dette viser at natur- og miljøomsyn kan vega tyngre enn ei mindre reduksjon i kraftproduksjonen, og at eit regulert vassdrag også kan ha stor verdi for reiseliv og lokalsamfunn.

Eit anna døme er Cheow Lan-sjøen ved Rajjaprabha-demninga i Khao Sok nasjonalpark i Sør-Thailand. Dette er eit kunstig kraftmagasin som samstundes er utvikla som eit viktig reisemål med båtturar og flytande overnattingsstader. Den thailandske kraftstyresmakta EGAT opplyser også at magasinet gir grunnlag for innlandsfiske og lokale inntekter. Tilhøva kan ikkje samanliknast direkte med Røldal, men dømet viser at kraftproduksjon, naturforvaltning, reiseliv og lokal verdiskaping kan planleggjast i samanheng.

Eg krev derfor at NVE ikkje godtek ei uendra vidareføring av dei gamle vilkåra. Før det blir gitt løyve til nye tiltak eller endra drift, må NVE greia ut og fastsetja konkrete, bindande og kontrollerbare miljøforbetringar for Røldal–Suldal-vassdraget.

5 Manglande forhandlingar med grunneigarane og krav om nytt skjønn

Det er svært vanskeleg å forstå at dette kan skje i eit demokratisk land. Utbyggjaren fekk i si tid rett til å nytta areala våre gjennom ein konsesjon og avtalar med ei tidsramme på 60 år. Grunneigarane fekk i hovudsak erstatning for næringstap og tapte inntekter, men eig framleis sjølve grunnen.

Når den opphavlege 60-årsperioden er over, skulle det vera naturleg at dei framtidige rettane til areala vart avklarte gjennom nye forhandlingar med grunneigarane. I staden er konsesjonen overført med rettar på uavgrensa tid, utan at dei direkte råka grunneigarane er tekne med i reelle forhandlingar om framtidig bruk, erstatning eller avbøtande tiltak.

For oss opplevest dette som at areala først vart tekne i bruk ved tvang og no skal haldast tilbake til evig tid, utan ny avtale og utan nytt økonomisk oppgjer. Det gjeld ikkje ubetydelege areal, men mellom anna noko av den mest produktive og verdifulle jorda på gardane våre. Konsekvensane for drift, tilkomst, bruk og verdi held fram, sjølv om den opphavlege 60-årsperioden er avslutta.

Eg meiner derfor at NVE må avklara:

1. Kva rettsleg grunnlag har RSK DA, Hydro og Lyse for å disponera dei aktuelle private areala etter at den opphavlege 60-årsperioden er avslutta?

2. Kvifor er ikkje grunneigarane kalla inn til nye forhandlingar om arealbruk, rettar og erstatning?

3. Omfattar dei opphavlege avtalane og skjønna bruk av areala på uavgrensa tid, eller var erstatninga knytt til den tidsavgrensa konsesjonsperioden?

4. Skal den endra og framtidige reguleringa vurderast gjennom nytt ekspropriasjonsvedtak og nytt skjønn?

5. Korleis skal grunneigarane få erstatning for vidare tap av bruk, tilkomst, næringsgrunnlag og eigedomsverdi?

Eg krev at spørsmålet om grunneigarane sine rettar blir behandla som ein eigen del av revisjonssaka. Før det blir gitt løyve til vidare eller endra bruk av areala, må det avklarast om det skal gjennomførast nye forhandlingar og nytt skjønn.

6 Uriktig avgrensing av retten til juridisk og sakkunnig bistand

Hydro/Lyse har etter det eg er opplyst lagt til grunn at berre grunneigarar som får eit direkte fysisk inngrep på eigedomen sin, kan få dekt utgifter til juridisk bistand. I Røldal skal dette ha ført til at berre éin grunneigar har fått slik dekning. Ei slik generell avgrensing går ikkje fram av vassdragsreguleringslova § 13.

Etter § 13 skal konsesjonæren i rimeleg utstrekning erstatta nødvendige utgifter til juridisk og annan sakkunnig hjelp for grunneigarar, rettshavarar, kommunar og andre interesserte. Føresegna stiller krav om at bistanden må vera nødvendig og kostnadene rimelege, men seier ikkje at det må gjennomførast eit fysisk inngrep på kvar enkelt eigedom.

For grunneigarane rundt Valdalsvatnet er verknadene konkrete og alvorlege. Rasfare, usikre isforhold, manglande isstikking og endra køyring av magasinet kan føra til at eigarane i praksis ikkje har trygg og føreseieleg tilgang til eigedomane, stølane og beiteareala sine i seks til åtte

månader av året. Endringane kan også svekkja høvet til tilsyn og vedlikehald og redusera eigedomane sin bruksverdi, sjølv om det ikkje blir bygd eit nytt fysisk anlegg på kvar eigedom.

Dette er direkte og faktiske bruks- og tryggleiksulemper. Hydro/Lyse kan derfor ikkje avgrensa vurderinga til om ein veg, tunnel, dam eller annan konstruksjon fysisk kjem inn på den enkelte eigedomen. Ei slik avgrensing vil oversjå dei reelle følgjene av endra tapping, pumping, vasstandsvariasjonar og manglande trygg tilkomst.

Eg krev at NVE:

- avklarar kva rettsleg grunnlag Hydro/Lyse byggjer avgrensinga til direkte fysisk inngrep på;
- vurderer grunneigarane sitt krav etter vassdragsreguleringslova § 13 i både NVE-saknr. 201913014 og 202320330, med tilvising til NVE ref. 202320330-221;
- legg dei faktiske verknadene for tilkomst, tryggleik, bruk, vedlikehald og eigedomsverdi til grunn, også der det ikkje skjer eit direkte fysisk anleggsinngrep;
- sikrar dekning av nødvendig juridisk, geologisk, hydrologisk og annan sakkunnig bistand og vurderer førehandstilsagn med ei konkret økonomisk ramme; og
- fattar ei skriftleg og grunngjeven avgjerd dersom Hydro/Lyse held fast ved avslaget.

7 Samla krav til NVE

Nr	Krav
1	Vurder og svar uttrykkeleg på kvart av dei 11 punkta i Ullensvang kommunestyre sitt samrøystes vedtak i sak 083/21.
2	Behandle den justerte utbyggingssøknaden og vilkårsrevisjonen samla.
3	Krev oppdaterte og etterprøvbare konsekvensutgreiingar før vedtak.
4	Send vesentleg ny dokumentasjon på ny høyring og set målbare miljøvilkår med kontroll og sanksjonar.
5	Avklar det rettslege grunnlaget for vidare bruk av private areal etter den opphavlege 60-årsperioden, og krev nye forhandlingar og nytt skjønn dersom dei tidlegare avtalane og skjønna ikkje gav tidsuavgrensa rettar.
6	Lag ei offentleg innspelsmatrise og svar konkret på vesentlege skriftlege og munnlege innspel. Knyt behandlinga til NVE-sak nr. 201913014 og 202320330 og høyringsbrev ref. 202320330-221.
7	Avvis ei generell avgrensing av utgiftsdekning til berre grunneigarar som får direkte fysiske inngrep. Vurder og avgjer kravet om nødvendig juridisk og sakkunnig bistand etter vassdragsreguleringslova § 13 i begge NVE-sakene.
8	Avvis ei uendra vidareføring av gamle konsesjonsvilkår. Vurder minstevassføring, magasinrestriksjonar, sesongtilpassa vasstandar og andre bindande miljøforbetringar etter dagens miljøkrav og vassforvaltningsmål.

8 Konklusjon

NVE bør ikkje tilrå eller gje løyve på det noverande grunnlaget. Dei gamle vilkåra må erstattast eller supplerast med moderne, målbare og rettsleg bindande miljøvilkår. Det samrøystes kommunestyrevedtaket må svarast ut punkt for punkt, og grunneigarane sine krav om forhandlingar, nytt skjønn og nødvendig juridisk og sakkunnig bistand må avgjerast skriftleg og grunngjevast. Denne delen må behandlast saman med del 2 av innspelet.

Røldal, 17. september 2026

Elektronisk signert av Helleik Rabbe

Helleik Rabbe

Kjelder og dokumentgrunnlag

- Ullensvang kommunestyre: Sak 083/21, «Protest mot regjeringa og Stortinget si handsaming av Røldal–Suldal kraft (RSK)», samrøystes vedteke 23. juni 2021.
- Lyse Kraft DA på vegner av RSK DA: Justert søknad om nye kraftverk i Røldal–Suldal-vassdraget med tilhøyrande faggrunnlag.
- NVE: Sak 201913014 og 202320330, revisjonsdokument for RSK DA og høyring av justert søknad.
- Vassdragsreguleringslova § 13 om utgifter til nødvendig juridisk og annan sakkunnig bistand.
- NVE: «Vilkårsrevisjoner», avsnittet om utgifter til juridisk og sakkunnig hjelp.
- NVE: «Vilkårsrevisjoner, innkallinger og omgjøringer», om moderne miljøvilkår, vassforskrifta og vassforvaltningsplanane.
- NVE: «NVE tilrår nye miljøkrav for vasskraftverka i Eidfjord Nord», 14. desember 2023, og revidert konsesjon vedteken 20. juni 2025.
- Electricity Generating Authority of Thailand EGAT: «Rajjaprabha Dam Social and Environmental Management», om fiskeri, lokale inntekter og turisme.
- Tourism Authority of Thailand og KhaoSok.com: informasjon om Rajjaprabha-demninga, Cheow Lan-sjøen og reiselivet i Khao Sok nasjonalpark.